

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПРИВАТНОГО
ПРАВА І ПІДПРИЄМНИЦТВА ІМЕНІ АКАДЕМІКА Ф. Г. БУРЧАКА**

**ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН
БІЗНЕСУ І ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ**

Київ 2024

УДК 34:338.242 (082)

П-11

Рекомендовано до друку Вченою радою Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України (протокол № 14 від 23 жовтня 2024 р.)

Рецензенти:

Деревянко Богдан Володимирович – доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник відділу міжнародного приватного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України

Демченко Сергій Федорович – доктор юридичних наук, помічник президента Національної академії наук України, голова Вищого господарського суду України у відставці, заслужений юрист України

Правове забезпечення партнерських відносин бізнесу і держави в умовах євроінтеграції: збірник наукових праць / За ред. В.І. Полюховича. Київ : Науково-дослідний інститут приватного права ім. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2024. 263 с.

У збірник увійшли статті, в яких висвітлюються актуальні проблеми правового забезпечення партнерських відносин бізнесу і держави в умовах євроінтеграційних процесів в Україні. Збірник наукових праць розрахований на науковців, практиків, викладачів, аспірантів і здобувачів, студентів юридичних навчальних закладів та юридичних факультетів, а також усіх, хто цікавиться проблемами приватного права і підприємництва.

ISBN 978-617-8084-34-9

Адреса редакційної колегії: 03150, м. Київ, вул. Казимира Малевича, 11, поверх 12, Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України. Тел. 200-81-87.

© НДІ приватного права і підприємництва
ім. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2024

ЗМІСТ

ПИТАННЯ ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

(Полюхович Валерій Іванович).....3

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ІНСТИТУЦІЙНОГО ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В ЄС В РАКУРСІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО НАПРЯМУ ВДОСКОНАЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА ПОТРЕБ ПОВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ *(Вінник Оксана Мар'янівна)*.....33

СТРАТЕГІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЄС: ДОСВІД ВАРТИЙ ЗАПОЗИЧЕННЯ *(Бакалінська Ольга Олегівна)*.....59

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРИВАТНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ *(Безух Олександр Васильович)*.....86

ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ САНКЦІЇ ЩОДО СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

(Гончаренко Олена Миколаївна).....117

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО БАНКРУТСТВО (НЕПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ) ЯК НЕОБХІДНИЙ ЕЛЕМЕНТ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКОВИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ

(Поляков Борис Мусійович).....143

ПОВОЄННА ВІДБУДОВА ТА ПРОСТОРОВИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО ЕКОЦИДУ: НАСЛІДКИ ДЛЯ ПРАВА ТА ЕКОНОМІКИ *(Олефір Віктор Іванович)*.....165

КОРПОРАТИВНЕ ПРАВО В ІТ-ІНДУСТРІЇ

(Сішук Ліліана Василівна).....187

СТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

(Андрущенко Лілія Вікторівна).....216

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА ЄС *(Цвєтков Андрій Михайлович)*.....238

Сішук Ліліана Василівна
кандидат юридичних наук, старший дослідник,
завідувач Лабораторії корпоративного права
імені академіка Володимира Луця,
НДІ приватного права і підприємництва імені
академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України

КОРПОРАТИВНЕ ПРАВО В ІТ-ІНДУСТРІЇ

Одним із стратегічних завдань України є виконання євроінтеграційних процесів на шляху набуття статусу країни – члена Європейського Союзу (надалі – Євросоюз, ЄС). 27 червня 2014 року між Україною та Європейським Союзом було підписано економічну частину Угоди про асоціацію, що слугувала з перших днів підписання і до тепер орієнтиром системних соціально-економічних і правових реформ, одним із важливих напрямків яких стало зближення України з Євросоюзом на рівні законів, принципів, правил і звичаїв, що існують у громадянському суспільстві. 23 червня 2022 року країни-члени Європейського Союзу проголосували за надання Україні статусу країни кандидата на вступ до ЄС. З вказаного моменту за 2022 рік було ухвалено 44 євроінтеграційних закони, 6 з яких – на виконання рекомендацій Єврокомісії.

Відповідно, за період з 2014 року до початку 2022 року Україна виконала Угоду про асоціацію на 63%, оскільки частково імплементувала право ЄС, здійснила низку євроінтеграційних змін, приєдналась до певних ключових програм ЄС, активізувала участь у макрорегіональних стратегіях і транскордонних програмах ЄС [4]. Сумарний прогрес за 2014 – 2024 роки виконання Угоди про асоціацію досягнуто на 90 % і більше визначених між Україною та ЄС домовленостей. Зокрема, 3 лютого 2023 року Україна ратифікувала Угоду з ЄС про участь у програмі «Цифрова Європа» на період з 2021 по 2027 роки. 29 червня 2023 року Україна ратифікувала Угоду з ЄС щодо участі в програмі ЄС «Єдиний ринок» на 2021 – 2027 рік, в межах якої доступна участь у зміцненні конкурентоспроможності та стійкості малих і

середніх підприємств, у тому числі в межах Європейської Мережі Підприємств (EEN) [7].

Як зазначила під час свого виступу на Саміті експортерів 2024 року «Made in Ukraine», організованому Forbes Ukraine, Віце-прем'єр-міністр з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України Ольга Стефанішина: «Ми лише півроку як отримали статус кандидата і багато чого ще належить зробити. Українська економіка та бізнес мають формувати бачення майбутньої інтеграції України у ринок Європейського Союзу. Був ухвалений регламент ЄС, який створює Ukraine Facility, що передбачає затвердження плану України щодо розвитку та підтримки інвестиційного компоненту, пріоритетні сфери якого: енергетика, транспорт, ІТ, логістика, агропродукція. Будуть відкриті нові можливості, але паралельно, це вимагатиме переходу на європейські стандарти» [5].

Для виконання поставлених цілей 9 лютого 2024 року Кабінетом Міністрів України у черговий раз затверджено План заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2023 року. Згідно рекомендацій Єврокомісії було зазначено про необхідність здійснити заходи для покращення бізнес-середовища з метою підготовки до відбудови, зокрема шляхом зменшення регуляторного та адміністративного навантаження, вирішення питань, пов'язаних із корупцією та верховенством права, посилення антимонопольного законодавства.

Разом із тим, варто підкреслити, що за вказане десятиріччя (2014 – 2024 роки) запроваджено чимало змін і прийнято низку законів у сфері корпоративного права і управління, спрямованих на приведення законодавства України до європейських стандартів, а саме «отримали життя» нові Закони України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», «Про сільськогосподарську кооперацію», «Про акціонерні товариства», «Про ринок капіталу та організовані товарні ринки» та інші, а також внесено суттєві зміни до Законів України «Про державну реєстрацію

юридичних осіб, фізичних осіб -підприємців та громадських формувань», «Про управління об'єктами державної власності», «Про депозитарну систему України», активно ведеться й законотворча діяльність щодо реформування системи юридичних осіб державної форми власності, що визначені Господарським кодексом України, та щодо рекодифікації Цивільного кодексу України, в тому числі у частині зміни правових підходів до класифікації юридичних осіб приватного права і юридичних осіб публічного права, закріплення базових понять і механізмів правового регулювання корпоративних відносин і корпоративних прав, удосконалення системи корпоративного управління цих суб'єктів права.

Більше того, варто звернути увагу, що у зміст спеціальних законодавчих актів, спрямованих на регулювання діяльності окремих організаційно-правових форм юридичних осіб та їх видів, внесено кардинальні зміни до питань корпоративного управління, що знайшло своє відображення у впровадженні Принципів корпоративного управління ОЕСР та рекомендаційних положень Директив ЄС щодо лістингових компаній до вказаних законів і на рівні Кодексу корпоративного управління від 12 березня 2020 року, що включає такі розділи: цілі компанії; права акціонерів і роль інших стейкхолдерів; наглядова рада; співпраця між виконавчим органом і наглядовою радою; розкриття інформації і прозорість; система контролю і стандарти етики; оцінка корпоративного управління. Вказаний Кодекс у свою чергу став прикладом для наслідування і розробки кодексів корпоративного управління чи корпоративної поведінки для окремих юридичних осіб як приватної, так і державної форми власності.

Водночас продовження воєнного стану в Україні зумовило ряд змін у економічному просторі, що пов'язані з релокацією бізнесу в більш безпечні регіони країни чи за її кордони та з виходом у цифровий простір для ведення підприємницької діяльності. У зв'язку з цим додатково були переглянуті пріоритетні сфери бізнесу, що можуть бути конкурентоспроможними на даному етапі підтримки і подальшого розвитку вітчизняного підприємництва

та спроможності українських суб'єктів підприємницької діяльності бути затребуваними на європейському ринку послуг, товарів і найманої праці. Однією з таких ланок стала ІТ-індустрія, що зумовила створення високо якісної ІТ-продукції та виникнення значної кількості онлайн-професій, нових спеціалізацій і нових робочих місць. Особливістю ІТ-бізнесу в Україні є те, що спеціалісти та експерти, які здійснюють підприємницьку діяльність у сфері інформаційних технологій, обирають для своїх стартапів реєстрацію у формі фізичної особи – підприємця або товариства з обмеженою відповідальністю (надалі – ТОВ, товариство), що залежить від вибору цілей та виду діяльності аутсорсингової чи продуктової компанії, кола існуючих і потенційних клієнтів та вибору для цього оптимальної системи оподаткування.

І хоча, як правило, ІТ-компанії реєструються в Україні все ж значна кількість інвесторів і клієнтів перебувають на європейському та англо-американському ринку інформаційної продукції, що зумовлює цікавість у залученні іноземних інвестицій у вказану сферу і відображає рентабельність бізнесу. Тому для стартапу у сфері ІТ-індустрії на українському ринку важливе значення має створення гнучкого і прозорого вітчизняного законодавства у цій частині та більш простих і зрозумілих механізмів його застосування. Адже створення товариств з обмеженою відповідальністю відбувається засновниками ІТ-бізнесу у тих випадках, коли є значний потенціал продукту, знання конкретних потреб ринку та розуміння шляхів його просування серед потенційних клієнтів. Для цього ідейні розробники ІТ-продукту здійснюють пошук інвесторів, створюють компанію самостійно або ж здійснюють пошук спонсорів через краудфандингові платформи.

Так, при створенні ТОВ кофаундери мають бути готовими до формування команди спеціалістів, які будуть допомагати у створення ІТ-продукту та визначати його цінність і шляхи просування (розробники, дизайнери, менеджери, маркетологи, бухгалтери, юристи), до визначення розміру стартового капіталу, з якого є намір запустити бізнес за власні кошти

чи за рахунок цінності продукту, або ж знайти зовнішнього інвестора. У зв'язку з цим у формуванні стратегії розвитку бізнесу для пошуку і довіри потенційних інвесторів, для отримання прибутку компанії та його розподілу між учасниками чи направлення на розвиток функціонування товариства важливе значення мають юридичні та маркетингові аспекти регулювання відносин, пов'язані зі створенням товариства, а саме щодо прийняття рішень про види і розмір вкладів до статутного капіталу товариства, про визначення розміру мінімального статутного капіталу товариства, про визначення ринків та платформ просування ІТ-продукції, про формування штату найманих працівників, про прогнозування і планування потенційних фінансових показників та визначення інших стратегічних і тактичних завдань компанії.

У зв'язку з наведеним, одним із важливих завдань засновників при створенні товариства є визначити вид і розмір вкладів до статутного капіталу. Як відомо, вкладом до статутного капіталу товариства може бути будь-яке майно, в тому числі майнові права, окрім того, що прямо заборонено законом. Формування статутного капіталу товариства за рахунок грошових коштів, нерухомого чи рухомого майна не викликає запитань у засновників, оскільки таке майно може отримати добровільну оцінку на розсуд самих засновників або за їх рішенням за допомогою незалежного оцінювача. І, як зрозуміло, розмір грошової оцінки внеску до статутного капіталу товариства визначає обсяг корпоративних прав у розмірі співвідношення з внесками учасників, про що між засновниками досягнуто домовленості. Така домовленість може бути юридично закріплена у засновницькому договорі (договорі про створення товариства) або ж безпосередньо у рішенні установчих зборів товариства. При цьому грошову оцінку «традиційного» вкладу визначити у більшості випадків не складно, оскільки, наприклад, більшість рухомого і нерухомого майна вільно перебуває у цивільному обігу з відомими і прогнозованими фінансовими показниками рентабельності таких об'єктів цивільних прав на той чи інший період часу.

Разом із тим створення і діяльність ІТ-компаній зумовили виникнення актуального питання про внесення вкладів до статутного капіталу товариства у формі об'єктів інтелектуальної власності, а саме майнових прав на ці об'єкти або ж на їх потенційний інтелектуальний результат. Зокрема, при внесенні вкладу до статутного капіталу у формі інтелектуального продукту¹¹⁶ і передання його у власність товариства необхідно визначити цінність об'єкта права інтелектуальної власності, що передається, яка залежить не тільки від ідеї розробки продукту, але й від релевантності ІТ-продукції та перспектив її просування на зовнішньому ринку, з одного боку, й від часових рамок створення продукції та форми участі інвесторів, які пропонують вкласти грошові кошти чи майно у проєкт компанії, з іншого боку.

Щодо питання про внесення об'єктів права інтелектуальної власності до статутного капіталу юридичної особи В. А. Васильєвою було виділено декілька етапів, які вченою розглядалися, як важливі складові внесення вкладів та передання товариству вказаних об'єктів цивільного обороту. По-перше, це прийняття засновниками рішення про допуск такої участі у статутному капіталі як внесення майнових прав та про умови легітимізації інтелектуального продукту (обов'язковість державної реєстрації прав на нього, що підтверджується охоронним документом та наявність обов'язкової сплати зборів за підтримання чинності охоронного документа) [1, с. 10]. По-друге, для трансформації у статутний капітал інтелектуальний продукт повинен набути рис товару, тому необхідним має бути проведення незалежного оцінювання [1, с. 11] та передання документів, що посвідчують виключне правоволодіння і при необхідності здійснення переоформлення такого документа на юридичну особу (наприклад, укладення договору про передачу майнових прав інтелектуальної власності) [1, с. 11, 13]. При цьому

¹¹⁶ Для розкриття питання про внесення вкладу до статутного капіталу ІТ-компанії термін «інтелектуальний продукт» включає майнові права на об'єкт інтелектуальної власності та / або потенційний інтелектуальний результат у формі товару (програми, техніки, продукції) чи послуги.

презюмується безповоротна трансакція майнових прав, якщо інше не передбачено договором [1, с. 15].

Враховуючи, що ІТ-компанії, як правило створюються у формі товариств з обмеженою відповідальністю, проаналізуємо Цивільний та Господарський кодекси України (надалі – ЦК України, ГК України), Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» і спеціальне законодавство у сфері права інтелектуальної власності, а саме Закони України «Про авторське право і суміжні права», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки» щодо питання правового регулювання порядку внесення вкладу до статутного капіталу товариства у вигляді майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності.

У ч. 2 ст. 115 ЦК України вказано, що вкладом до статутного (складеного) капіталу господарського товариства можуть бути гроші, цінні папери, інші речі або майнові чи інші відчужувані права, що мають грошову оцінку, якщо інше не встановлено законом [16]. Вказане положення варто тлумачити з урахуванням ч. 1 ст. 177 ЦК України, у якій зазначаються види об'єктів цивільних прав, а саме речі, гроші, цінні папери, цифрові речі, майнові права, роботи та послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні та нематеріальні блага, та ч. 1 ст. 178 ЦК України, згідно якої об'єкти цивільних прав можуть вільно відчужуватися або переходити від однієї особи до іншої в порядку правонаступництва чи спадкування або іншим чином, якщо вони не вилучені з цивільного обороту, або не обмежені в обороті, або не є невід'ємними від фізичної чи юридичної особи [16]. Таким чином, можна зробити висновок, що вкладом до статутного капіталу господарського товариства можуть бути будь-які матеріальні та нематеріальні блага, що мають грошову оцінку та є оборотоздатними, якщо інше не встановлено законом або не впливає з сутності певного блага, як невід'ємного від фізичної чи юридичної особи. У даному контексті згадується й про результати інтелектуальної, творчої

діяльності, що у свою чергу розкриваються, як нематеріальні блага у ст. 199 глави 15 ЦК України.

У той же час у ч. 2 ст. 140 ЦК України зазначено, що особливості діяльності товариств з обмеженою відповідальністю встановлюються Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [16]. Згідно ст. 13 вказаного Закону вкладом учасника товариства можуть бути гроші, цінні папери, інше майно, якщо інше не встановлено законом [14]. Як випливає із зазначеного, у спеціальному законі не міститься заборони на внесення вкладу до статутного капіталу товариства у виді майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності, хоча й не прописується особливостей передання такого вкладу на баланс товариства, а тому вказана правова ситуація породжує необхідність регулювання цих питань в індивідуальному порядку у кожному конкретному випадку, особливо, якщо йде мова про ІТ-бізнес, що й сколихнув потребу у більш чіткому регулюванні даного питання на загальнообов'язковому рівні.

Не передбачено цим Законом й проведення обов'язкової незалежної експертної оцінки для визначення цінності об'єктів права інтелектуальної власності, майнові права на які можуть бути вкладом до статутного капіталу товариства, що було б додатковою гарантією як для інвесторів, так і для ІТ-розробників – учасників товариства. Адже внесення вкладу до статутного капіталу товариства у виді майнових прав інтелектуальної власності для ідеї створення та реєстрації ІТ-компанії й її продукції може бути одним із важливих елементів складової розвитку конкурентоспроможності бізнесу на міжнародній економічній арені, що передбачає можливість презентації кофаундерами компанії вітчизняного продукту ІТ-компанії, власником істотної участі якої є український розробник ідеї, втіленої в кінцевий результат інтелектуальної діяльності, що є рентабельним ІТ-бізнесом.

Згідно ч. 2 ст. 115 ЦК України грошова оцінка вкладу учасника господарського товариства здійснюється за згодою учасників товариства, а у випадках, встановлених законом, вона підлягає незалежній експертній

перевірці [16]. У ч. 3 ст. 13 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» зазначено, що вклад у негрошовій формі повинен мати грошову оцінку, що затверджується одностайним рішенням загальних зборів учасників, у яких взяли участь всі учасники товариства. При створенні товариства така оцінка визначається рішенням засновників про створення товариства [14]. З наведеного випливає, що у загальних нормах прописується можливість оцінки негрошового вкладу учасника господарського товариства незалежним експертом тільки у випадках, визначених законом, а у спеціальних нормах про ТОВ не закріплено положення про обов'язковість перевірки грошової оцінки вкладу до статутного капіталу товариства незалежним експертом. Спільним є підхід, за яким саме учасники товариства за спільною згодою оцінюють негрошовий вклад, результатом чого при створенні ТОВ є закріплення оцінки вкладу у рішенні засновників про створення товариства, що визначається одностайним волевиявленням засновників ТОВ.

Якщо звернутися до аналізу положень Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» [12], то у ст. 3 вказується, що майном, яке може оцінюватися, вважаються об'єкти в матеріальній формі, а також нематеріальні активи, у тому числі об'єкти права інтелектуальної власності, що вказує на те, що оцінюванню підлягає майнова вартість об'єктів права інтелектуальної власності. Процедура проведення незалежної оцінки майна встановлюється нормативно-правовими актами з оцінки майна, за результатами якої складається звіт про оцінку майна. Окрім того, вказано, що випадки обов'язкового проведення оцінки майна встановлюються цим Законом, а саме у ст. 7 [12], де прописано випадки проведення обов'язкової оцінки майна, серед яких йде мова й про визначення вартості внесків учасників та засновників господарського товариства, якщо до зазначеного товариства вноситься майно господарських товариств з державною часткою (часткою комунального майна), а також у разі виходу (виключення) учасника або засновника із складу такого товариства.

Проведення незалежної оцінки майна є обов'язковим й у випадках внесення державними науковими (науково-дослідними, науково-технологічними, науково-технічними, науково-практичними) установами та державними університетами, академіями, інститутами майнових прав інтелектуальної власності як внеску до статутного капіталу господарських товариств та в інших випадках, визначених законодавством або за згодою сторін.

З наведених положень впливає тільки одна ситуація, за якої проведення незалежної експертної оцінки результатів інтелектуальної власності є обов'язковою, а саме передання вкладів засновниками товариства, якими є господарські товариства з державною часткою (часткою комунального майна), а також державні наукові (науково-дослідні, науково-технологічні, науково-технічні, науково-практичні) установи та державні університети, академії, інститути. У всіх інших випадках незалежне оцінювання вкладів до статутного капіталу товариства, в тому числі об'єктів права інтелектуальної власності, здійснюється за згодою сторін або у випадках визначених законом. Таким чином, при створенні товариств з обмеженою відповідальністю незалежна оцінка вкладу здійснюється у випадках, передбачених профільним законом про оцінку майна, а також у випадку спільної згоди засновників, якщо одностайним волевиявленням на установчих зборах засновників не було прийнято самостійне рішення грошової оцінки негрошового вкладу до статутного капіталу товариства.

Тим не менш, на шляху регламентації незалежної оцінки об'єктів права інтелектуальної власності розроблено відповідні стандарти оцінки майна, оскільки у ст. 9 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» зазначено, що методичне регулювання оцінки майна здійснюється у відповідних нормативно-правових актах з оцінки майна: положеннях (національних стандартах) оцінки майна, що затверджуються Кабінетом Міністрів України, методиках та інших нормативно-правових актах, які розробляються з урахуванням вимог положень (національних стандартів) і затверджуються Кабінетом Міністрів

України або Фондом державного майна України. Положення (національні стандарти) оцінки майна повинні містити визначення понять, у тому числі поняття ринкової вартості, принципів оцінки, методичних підходів та особливостей проведення оцінки відповідного майна залежно від мети оцінки, вимоги до змісту звіту про оцінку майна та порядку його рецензування [12].

Відповідно до Національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2007 року № 1185, вказано, що цей стандарт є обов'язковим для застосування суб'єктами оціночної діяльності під час проведення оцінки майнових прав інтелектуальної власності. Окрім того, вказано, що вибір бази оцінки майнових прав інтелектуальної власності здійснюється відповідно до вимог, установлених Національним стандартом № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав» і для проведення оцінки майнових прав інтелектуальної власності застосовуються такі методичні підходи, як дохідний, порівняльний або витратний. Застосування того чи іншого методичного підходу залежить від стану завершеності об'єкта права інтелектуальної власності та стану готовності до реалізації для отримання прибутку та / або строку ефективності цього об'єкта [9].

Також з урахуванням вимог Національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» та Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» розроблено Методику оцінки майнових прав інтелектуальної власності, затвердженої наказом Фонду державного майна України від 25 червня 2008 року № 740 [8], що спрямована на визначення вартості майнових прав інтелектуальної власності як активів суб'єкта господарювання державного або комунального сектора економіки. Варто зазначити, що у вказаній Методиці відображено ті ж методичні підходи до оцінки майнових прав інтелектуальної власності, що й у Національному стандарті № 4.

Отже, з урахуванням зазначеного вище, необхідно вжити заходів до удосконалення корпоративного законодавства у напрямку закріплення положень у Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» і Законі України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» стосовно проведення суб'єктом господарювання, що професійно здійснює оціночну діяльність, обов'язкової незалежної оцінки об'єктів права інтелектуальної власності, що стають внеском до статутного капіталу господарського товариства незалежно від наявності у складі учасників державного або комунального сектора економіки. Така оцінка має здійснюватися відповідно до положень Національного стандарту № 4 та Методики оцінки майнових прав інтелектуальної власності, які теж варто переглянути у аспекті оновлення вимог до методичних підходів оцінки майнових прав інтелектуальної власності з урахуванням цифровізації бізнесу, євроінтеграційних процесів та оновленого корпоративного законодавства.

На офіційному сайті ДО «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» (далі – УКРНОІВІ) зазначено, що оцінка прав на об'єкти інтелектуальної власності – це важливий етап комерціалізації інтелектуальної власності, а отже й отримання прибутку та забезпечення успіху компанії на ринку від володіння правами на об'єкти інтелектуальної власності або від надання їх у використання. У зв'язку з цим фахівці ІР-офісу пропонують послуги з надання оцінки об'єктів інтелектуальної власності, про що розроблено Положення про порядок проведення оцінки прав інтелектуальної власності, у тому числі прав на використання таких об'єктів згідно з дозволами (ліцензіями) чи ліцензійними договорами. У Положенні вказано, що воно розроблено відповідно до вимог Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні», постанови Кабінету Міністрів України від 10.09.2003 року № 1440 «Про затвердження Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», постанови

Кабінету Міністрів України від 03.10.2007 року № 1185 «Про затвердження Національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності», постанови Кабінету Міністрів України від 10.12.2003 року № 1891 «Про затвердження Методики оцінки майна», наказу Фонду державного майна України від 25.06.2008 року № 740 «Про затвердження Методики оцінки майнових прав інтелектуальної власності», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 06.08.2008 року за № 726/15417, інших нормативно-правових актів з оцінки майна.

Однак у вказаному Положенні вказано, що проведення оцінки прав інтелектуальної власності здійснюється УКРНОІВІ у випадках, встановлених законодавством України, міжнародними угодами, на підставі договору. У даному аспекті, коли йде мова про господарські товариства, то незалежна оцінки прав інтелектуальної власності можлива, як правило, тільки на підставі договору, з яким звертаються засновники товариства, якщо у складі потенційних учасників відсутні представники державного та комунального сектора економіки. Таким чином, хоча є значна кількість підстав для проведення оцінки майнових прав інтелектуальної власності незалежним експертом, тим не менш відсутня законодавча вимога про обов'язковість її проведенні на етапі внесення вкладів до статутного капіталу господарського товариства, в тому числі товариства з обмеженою відповідальністю.

Водночас варто залишити законодавчі положення про те, що внесок до статутного капіталу товариства у вигляді інтелектуального продукту може здійснюватися тільки у разі прийняття рішення чи надання згоди всіх засновників про такий вклад, що має бути підставою незалежної перевірки грошової оцінки цього нематеріального блага в обов'язковому порядку. Окрім того, засновники визначають умови про можливість надання чи продовження правової охорони об'єктів інтелектуальної власності, приймають рішення про вид договору, за яким майнові права інтелектуальної власності можуть перейти на баланс товариства, а також визначають умови

правового режиму зазначеного нематеріального блага під час перебування на балансі товариства.

У даному аспекті варто звернути увагу на нормативні положення, що закріплюють порядок надання правової охорони об'єктам права інтелектуальної власності та можливість укладення того чи іншого договору про передання майнових прав на інтелектуальний продукт до статутного капіталу товариства. У ч. 3 ст. 424 ЦК України зазначено, що майнові права інтелектуальної власності відповідно до закону можуть бути вкладом до статутного капіталу юридичної особи, предметом договору застави та інших зобов'язань, а також використовуватися в інших цивільних відносинах [16]; у ст. 156 і ст. 157 ГК України вказано, що майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок, на торговельну марку можуть бути передані до статутного капіталу суб'єкта господарювання як вклад [2], що дає позитивну законодавчу можливість вчинення таких правочинів.

Закон України «Про авторське право і суміжні права» закріплює положення, у яких вказано, що охороні підлягають ті об'єкти авторського права, які за своєю природою є оригінальними незалежно від того, чи такі твори оприлюднені чи неоприлюднені, завершені чи незавершені. У ст. 9 цього Закону закріплено презумпцію авторства, згідно якої авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення незалежно від наявності чи відсутності дій щодо реєстрації авторського права чи будь-якого іншого спеціального оформлення, у зв'язку з чим за відсутності доказів автором твору може вважатися фізична особа, ім'я якої, як автора, зазначено у оригіналі або копії твору. Суб'єкт авторського права для повідомлення про свої майнові права може використовувати знак охорони авторського права, що складається з латинської літери "С", обведеної колом - ©, поряд з яким зазначаються ім'я (найменування) суб'єкта майнових прав на твір, рік першого опублікування твору. Суб'єкт авторського права для засвідчення належних йому особистих немайнових прав та/або майнових прав на твір

(оприлюднений чи неоприлюднений), факту і дати його опублікування, набуття майнових прав на твір на підставі договору або закону може зареєструвати своє авторське право на твір у відповідному державному реєстрі [6]. Про реєстрацію авторського права на твір НОІВ¹¹⁷ видається свідоцтво, а про реєстрацію договору, що стосується майнових прав на твір, НОІВ приймає рішення. З наведеного випливає, що при переданні внеску до статутного капіталу товариства у вигляді об'єкта авторського права, наприклад, комп'ютерної програми чи бази даних, відповідна реєстрація авторського права на твір не є обов'язковою, оскільки такої вимоги не міститься ні в нормах корпоративного законодавства, ні в нормах законодавства про право інтелектуальної власності.

У такому разі можна прийти до висновку, що об'єкт авторського права може бути розроблений засновником до моменту створення товариства, переданим до статутного капіталу товариства і зареєстрованим у встановленому законом порядку юридичною особою – товариством, після створення останнього та набуття ним правосуб'єктності. Адже згідно ч. 2 ст. 5 Закону України «Про авторське право і суміжні права» первинним суб'єктом авторського права є автор твору. Суб'єктами майнових авторських прав можуть бути також інші фізичні або юридичні особи, до яких перейшли майнові права на твір на підставі правочину або закону [6]. Або ж можлива інша, більш класична ситуація, за якої засновник товариства розробляє об'єкт авторського права, реєструє право авторства на створений твір, після чого передає цей об'єкт у формі вкладу до статутного капіталу товариства.

Тобто, для набуття правової охорони об'єктом авторського права і передання його до статутного капіталу товариства факт державної реєстрації авторських прав, за загальним правилом, значення не має. Однак така ситуація може зумовлювати поширення можливості зловживань і порушень щодо способів використання майнових авторських прав у діяльності юридичних осіб та у цивільному обороті. Згідно ст. 12 Закону України «Про

¹¹⁷ Національний офіс інтелектуальної власності.

авторське право і суміжні права» суб'єкт авторського права має право використовувати твір будь-яким способом (способами), а також виключне право дозволяти або забороняти використання твору іншими особами [6]. При цьому перелік способів використання авторських прав на твір не є вичерпним, територія їх використання може поширюватися на всі держави світу чи на окремі держави світу повністю чи частково, що можливо передбачити у договорі.

Товариство, до якого перейшли майнові права на твір у повному складі або частково, є суб'єктом авторського права у межах набутих прав. При цьому варто врахувати ряд правил, визначених ст. 49 Закону України «Про авторське право і суміжні права» щодо передання майнових прав на об'єкти авторського права за договором, а саме: майнові права на об'єкт авторського права можуть перейти у повному складі на території всіх держав світу або частково на окремі способи використання на території окремих держав світу, або на всі способи використання на території окремих держав світу; об'єкти авторського права і майнові права на них можуть бути передані за договором лише за умови їх створення та існування у об'єктивній формі на момент укладення договору; особа, яка передає (відчужує) майнові права на об'єкт авторського права зобов'язана надати відомості про наявність ліцензійних, субліцензійних договорів та інших прав і зобов'язань щодо прав, які передаються [6].

Водночас, якщо говорити про вид договору, за яким передаються об'єкти авторського права до статутного капіталу товариства, то у нормах спеціального корпоративного та законодавства про право інтелектуальної власності не визначено особливого договору, можливість укладення якого була б визначена на вказаний випадок, а тому до уваги беруться всі можливі договірні конструкції у цих сферах. У ст. 48 Закону України «Про авторські права і суміжні права» визначено невичерпний перелік договорів, спрямованих на розпорядження майновими правами на об'єкти авторського права, а саме трудовий договір (контракт), договір про створення за

замовленням і використання об'єкта авторського права, договір про передання (відчуження) майнових прав на об'єкт авторського права, ліцензійний договір, публічна ліцензія, інший правочин [6]. Основна вимога до цих договорів – це їх вчинення у письмовій формі, за виключенням договору про використання твору в періодичних виданнях.

Традиційно, коли йде мова про внесення вкладу до статутного капіталу товариства у вигляді об'єкта права інтелектуальної власності фахівцями у цій сфері пропонується договір про передання (відчуження) майнових прав на об'єкт авторського права, адже за таким договором майнові права на об'єкт передаються у власність товариства, натомість чого у автора виникають корпоративні права, що надають змогу бути учасником товариства і брати участь у прийнятті стратегічних рішень товариства, бути обраним до органів управління товариством та отримувати прибуток у формі дивідендів. Також немає заборон й щодо укладення ліцензійного договору, за яким автор – засновник передає майнові авторські права на об'єкт у користування, за умови надання на це згоди всіх інших засновників та закріплення такого волевиявлення у рішенні установчих зборів одногolosно.

Водночас ІТ-сфера потребує альтернативних рішень, що надають гарантії та створюють баланс інтересів інвестора і автора, у зв'язку з чим у ряді випадків при створенні товариства з обмеженою відповідальністю пропонується укладення засновницького договору (договору про створення товариства) у письмовій формі, у якому є можливість прописати всі варіанти формування майнової бази товариства та визначення розмірів часток учасників у статутному капіталі товариства і визначення обсягу корпоративних прав, а також способи передання майна товариству. Зокрема, у ч. 2 ст. 10 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» зазначено, що договір про створення товариства може встановлювати порядок заснування товариства, умови здійснення спільної діяльності щодо створення товариства, розмір статутного капіталу, частку у статутному капіталі кожного з учасників, строки та порядок внесення вкладів

та інші умови. Договір про створення товариства діє до дня державної реєстрації товариства, якщо інше не встановлено договором або не впливає із суті зобов'язання [14]. У зв'язку з цим при укладенні засновниками договору про створення товариства та прописування у договорі домовленості про внесення вкладу у вигляді об'єкта авторського права і визначення способів його використання на праві власності чи на праві користування, то у разі проведення установчих зборів засновників та державної реєстрації товариства є можливим передання майнових прав на об'єкт авторського права на підставі акта приймання – передачі, що є правопідтверджуючим документом на виконання договору про створення товариства, укладеного у письмовій формі. Такий формат правового регулювання зобов'язальних відносин не суперечить ні нормам корпоративного законодавства, ні нормам законодавства у сфері авторського права.

Також досить популярним і ефективним договором для створення ІТ-стартапу та державної реєстрації товариства є укладення змішаного договору, який поєднує у собі елементи договору про створення товариства і корпоративного договору, але на практиці іменується виключно під назвою «корпоративний договір», у якому прописуються не тільки спосіб передання авторських майнових прав та способи їх використання, але й подальші дії учасників у товаристві та способи реалізації корпоративних прав, можливість чи неможливість повернення автору майнових авторських прав на об'єкт у разі виходу (виключення) учасника з товариства або у разі реорганізації чи ліквідації самого товариства. Для прикладу, у ч. 9 ст. 24 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» зазначено, що за погодженням учасника товариства, який вийшов, та товариства зобов'язання зі сплати грошових коштів може бути замінено зобов'язанням із передачі іншого майна [14]. У вказаному контексті словосполучення «за погодженням» можна тлумачити як досягнення домовленостей між особами в усній або письмовій формі. Відповідно у ч. 1 ст. 7 вказаного вище Закону закріплено положення про те, що корпоративний договір може укладатися

між учасниками і товариством і є дійсним за умови його укладення у письмовій формі [14].

Оскільки корпоративний договір укладається учасниками з метою визначення зобов'язань щодо реалізації їх прав та повноважень певним чином, то у вказаному договорі можливо й прописати особливі умови виходу учасника з товариства, корпоративні права якого виникли взамін внесення вкладу до статутного капіталу товариства у вигляді майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності. Більше того, за вказаним договором можливо обрати право, за умови дотримання положень Закону України «Про міжнародне приватне право», що має досить важливе значення для ІТ-сфери, особливо якщо учасником товариства має намір стати іноземний інвестор та український ІТ-розробник. Важливо, щоб у засновницькому, корпоративному чи змішаному договорі, що поєднює елементи двох перших договорів, містилися відомості, що дозволяють ідентифікувати відповідний об'єкт авторського права, обсяг майнових прав на відповідний об'єкт, що передаються (надаються) за договором, розмір чи спосіб визначення плати (винагороди) або зазначення про безвідплатний характер договору.

Щодо об'єктів права промислової власності визначено дещо інші умови правової охорони, що впливає й на особливості їх внесення як вкладу до статутного капіталу товариства. Зокрема, у ч. 1 ст. 6 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні зразки» зазначено, що правова охорона надається винаходу (корисній моделі), що не суперечить публічному порядку, загальноновизнаним принципам моралі та відповідає умовам патентоздатності, якими відповідно до ч. ч. 1, 2 ст. 7 цього ж Закону вказано для винаходу – новизна, винахідницький рівень і промислова придатність, а для корисної моделі – новизна і придатність [10]. Процедура надання правової охорони винаходу і корисній моделі включає подання заявки до НОІВ у паперовій або електронній формі за вибором заявника, проведення експертизи (попередньої, формальної та стосовно винаходу – додатково кваліфікаційної), прийняття рішення про державну реєстрацію винаходу чи

корисної моделі шляхом внесення до Реєстру відповідних відомостей та видання патенту у місячний строк після державної реєстрації об'єкта.

Згідно ч. 1 ст. 28 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» права, що випливають з державної реєстрації винаходу (корисної моделі), діють від дати, наступної за датою державної реєстрації винаходу (корисної моделі), а відповідно до ч. ч. 6, 7 цієї ж статті Закону володілець патенту може передавати на підставі договору виключні майнові права інтелектуальної власності на винахід (корисну модель) будь-якій особі, яка стає його правонаступником, або ж дати будь-якій особі дозвіл (видати ліцензію) на використання винаходу (корисної моделі) на підставі ліцензійного договору [10]. Окрім того, у ч. 8 ст. 28 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» зазначено, що договір про передачу права власності на винахід (корисну модель) і ліцензійний договір вважаються дійсними, якщо вони укладені у письмовій формі і підписані сторонами [10].

Схожі правила щодо процедури надання правової охорони промислового зразка закріплені у Законі України «Про охорону прав на промислові зразки», з тією відмінністю, що правова охорона надається промислового зразку, який не суперечить публічному порядку, загальноновизнаним принципам моралі та відповідає критеріям охороноздатності (ч. 1 ст. 5); набуття прав на зареєстрований промисловий зразок засвідчується свідоцтвом, в якому наводиться внесене до Реєстру зображення промислового зразка (ч. 5 ст. 5). Критеріями охороноздатності промислового зразка є новизна та індивідуальний характер (ч. 1 ст. 6) [11]. Процедура набуття правової охорони включає подання заявки до НОІВ у паперовій або електронній формі, проведення експертизи, прийняття рішення про реєстрацію промислового зразка, видачу свідоцтва. Права на зареєстрований промисловий зразок діють від дати, що настає за датою державної реєстрації промислового зразка і власник може передавати майнові права на промисловий зразок на підставі договору і має право надати

будь-якій особі дозвіл (видати ліцензію) на використання промислового зразка на підставі ліцензійного договору. Договір про передачу права власності на промисловий зразок і ліцензійний договір вважаються дійсними, якщо вони укладені у письмовій формі і підписані сторонами [11].

Отже, передання до статутного капіталу товариства об'єктів промислової власності може мати місце тільки після реєстрації та видачі патенту чи свідоцтва, що підтверджують відповідність об'єктів умовам охороноздатності та проходження визначеної законом процедури, що зумовлює виникнення права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель чи промисловий зразок. Окрім того, із положень Законів України «Про охорону прав на винаходи і корисні зразки» і «Про охорону прав на промислові зразки» випливає, що засновник товариства має право передати об'єкти права промислової власності на підставі договору, за яким переходить право власності на винахід, корисну модель чи промисловий зразок або на підставі ліцензійного договору, за яким переходить право користування (використання) вказаних об'єктів. У контексті зазначеного варто підкреслити, що при створенні товариств з обмеженою відповідальністю рішення про вид договору про передання майнових прав на винахід, корисну модель чи промисловий зразок і про правовий режим об'єктів права промислової власності приймається одностайно на установчих зборах засновників, а також може додатково прописуватися у засновницькому, корпоративному чи змішаному договорі, що включає елементи попередніх договорів. Адже хоча майнові права інтелектуальної власності на винахід, корисну модель чи промисловий зразок можуть перейти на баланс товариства, як нематеріального блага, тим не менш особливі правила їх використання товариством на вимогу винахідника можуть бути закріплені у договорі, що виступає індивідуальним регулятором відносин у сфері як корпоративного права, так і права інтелектуальної власності.

Однак у ст. 156 ГК України міститься й суперечлива норма, згідно якої протягом тридцяти днів після завершення дії майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок, переданих до статутного капіталу суб'єкта господарювання як вклад, розмір статутного капіталу суб'єкта господарювання має бути зменшений на суму, що відповідала розміру їх вартісної оцінки [2]. Вказане положення не виправдовує свого змісту на практиці, оскільки внесення майнових прав інтелектуальної власності підлягає оцінці при вступі до товариства з урахуванням їх цінності в теперішньому часі та в майбутньому, а також вартості інтелектуального продукту, який буде приносити прибуток компанії. Тому майнові права інтелектуальної власності, якщо засновники чи учасники прийняли рішення про їх внесення як вкладу, мають не меншу вартість, як й інше майно (рухоме чи нерухоме), що у процесі його використання підлягає періодично амортизації, так як зменшується його цінність. Але у такому разі ні статутний капітал товариства, ні обсяг корпоративних прав учасника не зменшується.

З урахуванням зазначеного, варто внести зміни до корпоративного законодавства про те, що передання інтелектуального продукту до статутного капіталу товариства має обов'язково супроводжуватися державною реєстрацією майнових прав на нього незалежно від виду об'єкта права інтелектуальної власності, незалежною оцінкою експерта для окреслення вартості вкладу та подальшого визначення обсягу корпоративних прав учасника, а також обрання засновниками форми передання такого виду вкладу до статутного капіталу товариства і подальшого розпорядження цим об'єктом вже безпосередньо товариством на стику регулювання нормами корпоративного та договірної права і права інтелектуальної власності.

Однак аналіз законодавчих норм на рівні кодексів чи спеціальних законів у сфері регулювання діяльності товариств чи у сфері інтелектуальної власності приводить до висновку, що у жодному законодавчому акті не прописано вказаних вище рішень не тільки для ІТ-бізнесу, але й для бізнесу

загалом, особливо коли йде мова про вклад у формі інтелектуального продукту. А тому, оскільки чинне законодавство не дає чітких гарантій і прозорих механізмів, спрямованих на внесення вкладу до статутного капіталу у формі майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності, то багато ІТ-фахівців працюють у наймі в іноземних інвесторів або вносять незначну частку традиційних майнових вкладень у статутний капітал товариства замість того, щоб створювати фундамент для розвитку власних компаній на вітчизняному та іноземному ринках. Адже саме ІТ-бізнес, як активна ланка, залучає іноземні інвестиції у економіку держави на паритетних умовах економічної конкуренції.

Варто зазначити, що засновникам при внесенні вкладу до статутного капіталу товариства у формі ІТ-продукту доцільно приймати рішення з наступних питань: 1) до якої групи об'єктів інтелектуальної власності віднести інтелектуальний продукт і зареєструвати як об'єкт авторського чи патентного права; 2) як здійснити оцінку інтелектуального продукту – засновниками (учасниками) чи незалежним експертом і який метод оцінки обрати; 3) на якій правовій підставі передати права на інтелектуальних продукт товариству і визначити вид договору та умови для передання об'єктів інтелектуальної власності; 4) який правовий режим обрати для об'єктів інтелектуальної власності у товаристві; 5) на підставі симбіозу яких правових положень використовувати інтелектуальний продукт, враховуючи специфіку охороноздатності цього об'єкта – договорів про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, установчих документів компанії, засновницьких та / або корпоративних договорів?

Враховуючу специфіку сфери ІТ-бізнесу та його інтелектуального продукту, ряд питань у ході створення і під час діяльності товариства можуть бути додатково врегульованими у корпоративному договорі, що й має місце на практиці, оскільки дозволено на законодавчому рівні, особливо коли учасниками стартапу є декілька осіб, які вирішили вести ІТ-бізнес у формі товариства з обмеженою відповідальністю. Наприклад, за одним кейсом в

аутсорсинговій компанії є два партнери, у яких 30% і 70% частки у статутному капіталі ТОВ. Якщо один із партнерів – інвестор, а інший – розробник ІТ-продукту, який з часом хоче продати свою частку іншій компанії, то саме корпоративний договір може бути правовим інструментом для прописування умов продажу 100 % частки у статутному капіталі у визначений договором строк, що дає обом учасникам певні гарантії щодо майбутнього життя їх компанії чи її продажу.

Інший кейс вказує на регулювання корпоративним договором відносин між учасниками без продажу частки у статутному капіталі товариства, зокрема, шляхом прописування умов у договорі щодо здійснення права на участь на загальних зборах учасників у такий спосіб, що прозоро вирішує ситуацію з розподілом коштів на розвиток компанії та отримання прибутку у формі дивідендів, або виділення коштів на певний проєкт за умови досягнення КРІ. Тому, хоча кофаундери ІТ-компаній не можуть вивірено врегулювати свої відносини з партнерами завчасно, але домовитись і прописати їхнє бачення спільної діяльності є можливим.

Окрім того, варто звернути увагу, що для ІТ-індустрії важливе значення має така ознака корпоративного договору, як конфіденційність, що не дозволяє ознайомлюватися зі змістом договору особам, які не є його стороною, якщо інше не визначено законом. Також важливою новелою є положення про те, що сторони корпоративного договору можуть обрати право, за умови дотримання положень Закону України «Про міжнародне приватне право». Як зазначає Л. Дорошенко, вказані норми є важливими, оскільки в корпоративному договорі може міститись конфіденційна інформація, як частина цього договору, та положення про неконкуренцію, які заборонено розголошувати. Водночас в українському законодавстві останні вже інституалізовані, знайшли своє відображення в ІТ-сфері як поіменовані договори – договір про нерозголошення (NDA) та договір про утримання від вчинення конкурентних дій (NCA). На практиці NCA нерідко підписуються разом з NDA [3, с. 56].

Так, у ст. 26 Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» передбачено, що за договором про нерозголошення (NDA – Non-disclosure Agreement) фахівець або інша особа зобов'язується не розголошувати комерційну таємницю та/або іншу конфіденційну інформацію резидента Дія Сіті або стосовно резидента Дія Сіті. Договір про нерозголошення укладається у письмовій формі, може бути безвідплатним та передбачати виплату компенсації у разі його порушення. Істотними умовами договору про нерозголошення є строк, протягом якого фахівець або інша особа зобов'язується не розголошувати інформацію з обмеженим доступом резидента Дія Сіті або стосовно резидента Дія Сіті та визначення інформації, на яку поширюється зобов'язання про нерозголошення [13].

Вказаний договір має досить важливе практичне значення, оскільки бізнес використовує усі можливі інструменти для захисту комерційної таємниці. Наприклад, Tesla регулярно судиться із співробітниками щодо розголошення конфіденційної інформації, щоб захистити результати своєї інтелектуальної роботи. Так, за останні 4 роки американський виробник електромобілів ініціював початок 4 публічних процесів проти своїх співробітників. У компанії завжди є вагомі аргументи для захисту своєї позиції завдяки підписанню non-disclosure agreement. NDA – це угода про нерозголошення конфіденційної інформації, яка підписується з співробітниками, клієнтами, партнерами та інвесторами. Наявність документа дозволяє компаніям убезпечити себе від витоку стратегічно важливої інформації, залишатися конкурентоспроможними та капіталізувати бізнес. NDA важливо підписувати як компаніям з високим рівнем капіталізації, так і на старті бізнесу [15].

Легковажне ставлення до NDA призводить до фінансових втрат та розчарувань, як це сталося в історії, за мотивами якої у 2021 році Netflix випустив серіал «Код на мільярд доларів». Це історія двох геніїв Карстена Шлютера та Юрія Мюллера, яка демонструє наскільки важливо укласти NDA та детально описувати об'єкти конфіденційної інформації. Карстен та Юрій

розробили Terra Vision — програмне забезпечення для віртуального відтворення світу за допомогою супутникових зображень та архітектурних даних. Щоб залучити інвестиції, розробники звернулися до Google. Вони розповіли про фічі, алгоритми, бізнес-плани та показали прототип продукту, але замість фінансування, Google вкralи ідею, та презентували світу аналогічний софт — Google Earth. Сьогодні цей продукт має назву Google Карти [15].

Згідно ст. 27 Закону України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» договір про утримання від вчинення конкурентних дій (NSA – Non-compete agreement) – це договір, за яким сторона договору зобов’язується утримуватися від вчинення конкурентних дій щодо резидента Дія Сіті, є відплатним та вчиняється в письмовій формі. Істотними умовами договору про утримання фахівцем від вчинення конкурентних дій щодо резидента Дія Сіті є строк зобов’язання, що припиняється не пізніше спливу 12 місяців з дня припинення трудових, цивільно-правових чи господарсько-правових відносин між фахівцем та резидентом Дія Сіті; територія, на яку поширюється дія зобов’язання; вичерпний перелік видів діяльності, що вважаються конкуруючою діяльністю, та/або осіб, які здійснюють конкуруючу діяльність; матеріальні блага, які фахівець отримує у відплату за зобов’язання утримуватися від вчинення конкурентних дій [13].

Л. Дорошенко вказує на те, що ІТ-індустрія є найбільш конкурентоздатною сферою бізнесу, представники якої постійно змагаються за новітні ідеї, технологічні розробки і досвідчених фахівців. Практика застосування NSA є показником здорових відносин і бажання бізнесу бути конкурентоспроможним. Щоб запобігти витоку конфіденційної інформації, ІТ-компанії укладають NSA, в яких за виток такої інформації передбачають значні суми компенсації. NSA покликаний доповнити механізм захисту своїх прав і інтересів сторонами такого договору інструментарієм організаційного та майнового характеру, чим і є компенсація [3, с. 57].

Отже, створення ІТ-компаній та розвиток ІТ-технологій відіграє важливе значення для підтримки вітчизняної економіки у воєнний час і буде одним із інвестиційних проєктів країни у повоєнний період, що вже тепер зумовлює залучення іноземних інвестицій в Україну. Тому законодавець має врахувати попит на вітчизняну ІТ-продукцію та її затребуваність на європейському і англо-американському ринках і створити більш прозорі правила для функціонування ІТ-компаній з урахуванням більш детального врегулювання як на етапі створення товариства (зокрема, товариства з обмеженою відповідальністю), так й впродовж діяльності товариства за допомогою законодавчих, статутних та договірних правових механізмів.

Список використаної літератури:

1) Васильєва В. А. Промислова власність і корпоративна власність: конкуренція норм. Корпоративне право України та інших європейських країн: порівняльно-правова характеристика: Збірник наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (26-27 вересня 2014 р., м. Івано-Франківськ) / НДІ приватного права і підприємництва ім. академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України; за ред. д-ра юрид. наук, акад. НАПрН України В. В. Луця. Івано-Франківськ, 2014. С. 9 – 16.

2) Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

3) Дорошенко Л. Договори за участю резидентів Дія Сіті та корпоративного управління резидентів Дія Сіті. ВАСИЛЬЄВСЬКІ ЧИТАННЯ: Збірник наукових праць за матеріалами XXII Міжнародної науково-практичної конференції (4-5 жовтня 2024 року, м. Івано-Франківськ) / НДІ приватного права і підприємництва імені акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України; за ред. канд. юрид. наук Л. В. Сіщук. Івано-Франківськ, 2024. С. 55 – 59.

- 4) Кабінет Міністрів України. Європейська інтеграція: головне. 2024. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/integration/euintegration/>
- 5) Ольга Стефанішина: Українська економіка та бізнес мають формувати бачення інтеграції України у ринок ЄС. 2024. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/olha-stefanishyna-ukrainska-ekonomika-ta-biznes-maiut-formuvatyu-bachennia-intehratsii-ukrainy-u-rynok-ies>
- 6) Про авторське право і суміжні права: Закон України від 1 грудня 2022 року № 2811-IX. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2023, № 57, ст.166. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#top>
- 7) Про виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 1106. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vikonannya-ugodi-pro-asociaciyu-mizh-ukrayinoyu-z-odniyeyi-storoni-ta-yevropejskim-soyuzom-yevropejskim-spivtovaristvom-z-atomnoyi-energiyi-i-yihnimi-derzhavami-chlenami-z-inshoyi-storoni>
- 8) Про затвердження Методики оцінки майнових прав інтелектуальної власності: Наказ Фонду державного майна від 25 червня 2008 року № 740. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0726-08#Text>
- 9) Про затвердження Національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності»: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2007 року № 1185. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1185-2007-%D0%BF#Text>
- 10) Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3687-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 32. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#top>
- 11) Про охорону прав на промислові зразки: Закон України від 15 грудня 1993 року № 3688-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 7, ст. 34. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3688-12#top>

12) Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12 липня 2001 року № 2658-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 47, ст.251. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text>

13) Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні: Закон України від 15 липня 2021 року № 1667-IX. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2023, №№ 6-7, ст.18. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#top>

14) Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України від 6 лютого 2018 року № 2275-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 13, ст.69. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#top>

15) Сталіров В. Договір про нерозголошення конфіденційної інформації для ІТ компаній (NDA). 2020. URL: <https://stalirov.lawyer/uk/posts/dogovir-pro-nerozgoloshennya-konfidencijnoyi-informaciyi-dlya-it-kompaniyi-nda-stalirovandco>

16) Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>